

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

SL ./ riksåklagaren angående förargelseväckande beteende

(Hovrätten för Västra Sveriges dom 2023-04-20 i mål B 1346-23)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Enligt min mening finns det inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Åtalet

SL åtalades för förargelseväckande beteende. Enligt åtalet hade SL fört oljud genom att spela hög musik i bilen genom centrala Varberg.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde SL för förargelseväckande beteende till penningböter.

I domskälen konstaterade tingsrätten att det genom utredningen var klarlagt att SL hade framfört fordonet på aktuell tid och plats och att det hade spelats musik från bilen. De frågor som tingsrätten hade att ta ställning till angavs vara om musiken varit så hög att den kunde anses ägnad att väcka förargelse hos allmänheten, om musiken i sådana fall hade kommit från bilen SL körde och, slutligen, om det var SL som skulle ansvara för att musiken spelats.

Tingsrätten fortsatte enligt följande.

Vittnena FS och AE har i huvudsak lämnat samstämmiga och detaljrika uppgifter. De har vidare gjort sina iakttagelser i tjänsten. Det finns således ingen anledning att ifrågasätta deras uppgifter, som bedöms som trovärdiga och tillförlitliga. De har berättat att musiken som spelades var väldigt hög och att rutorna på deras bil var uppe när de upptäckte musiken. Klockan var då runt 22.00. FS har berättat att de uppmärksammade musiken när bilen som spelade musiken var så långt

bort som i vart fall 100 meter. Poliserna har därefter följt efter bilen under en sträcka genom centrala Varberg som inte kan anses som försumbar. Hög musik har således spelats kvällstid i centrala Varberg när boende i närheten kan antas sova eller försöka sova. Med hänsyn till vad som framkommit om tid och plats för gärningen samt musikens varaktighet och intensitet anser tingsrätten att gärningen är att bedöma som förargelseväckande beteende. Vittnena har berättat att det var lugnt i trafiken, men en del gångtrafikanter, och FS har noterat att de följt musik som utgjordes av en enda musikslinga. Försvarets påstående om att det skulle varit en festlig stämning med många bilar som körde och spelade musik på Västra Vallgatan är därmed motbevisad.

Båda poliserna har berättat att musiken har stängts av direkt när personerna i bilen har uppmärksammat att de låg bakom dem. FS har berättat att det vid det tillfället inte låg någon bil mellan dem och den aktuella bilen och att musiken som spelades utgjordes av en musikslinga de kunde följa. De har båda uppgett att musiken inte kan ha kommit från någon restaurang eller nattklubb. Mot denna bakgrund är det uteslutet att musiken skulle ha kommit från någon annan bil, restaurang eller nattklubb än den bil som SL framförde. Därtill har folk vänt sig om när den aktuella bilen har kommit körandes. Detta kan visserligen ha berott på bilens speciella utseende, men tillsammans med den övriga bevisningen finner tingsrätten det styrkt att musiken har kommit från den bil som SL framförde.

SL har motsatt sig ansvar för förargelseväckande beteende eftersom det var ägaren till bilen, L, som skötte musiken. Han har dock vidgått att det var han som körde bilen, att han vet hur man sänker musiken via bilens volymknapp och att han kunde nå volymknappen om han sträckte på sig. Att han har haft möjlighet att kontrollera musiken i bilen styrks av FSs uppgift om att musiken i bilen stängts av direkt efter att han mött bilförarens blick. Mot denna bakgrund gör tingsrätten bedömningen att SL har haft sådan kontroll och möjlighet att styra över musiken som spelats i bilen att han ska dömas till ansvar för förargelseväckande beteende i enlighet med åklagarens gärningspåstående.

Hovrättens handläggning

SL överklagade tingsrättens dom. Hovrätten meddelade prövningstillstånd

Hovrätten fastställde tingsrättens domslut. I domskälen konstaterades att hovrätten tagit del av samma bevisning som tingsrätten. Hovrätten gjorde följande bedömning.

I likhet med tingsrätten finner hovrätten utifrån vittnesmålen att det är bevisat att det spelades hög musik från den bil som SL framförde i centrala Varberg vid det aktuella tillfället. Enligt hovrätten har det även framkommit att musiken var så hög att det med beaktande av tidpunkten på dygnet och omständigheterna i övrigt var ägnat att väcka förargelse hos allmänheten. Det var således fråga om oljud i den mening som avses i bestämmelsen om förargelseväckande beteende.

SL har invänt att det inte var han som kontrollerade musiken i bilen, utan att det gjordes av en av passagerarna. Han har dock från sin plats som förare av bilen haft möjlighet att sänka volymen och i övrigt kontrollera musikanläggningen. Han har vidare, under det att den höga musiken spelades, fört bilen till den plats där polisen gjorde sitt ingripande. Han får därmed anses ha fört oljud på det sätt

som avses i bestämmelsen om förargelseväckande beteende. Gärningen har begåtts med insiktsuppsåt. SL ska alltså dömas för förargelseväckande beteende.

Överklagandet

SL har överklagat och yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet.

Enligt SL är det inte styrkt att den musik som poliserna hörde kom från den bil som han körde. SL hävdar vidare att det inte var han utan bilens ägare som spelade musik. Vidare har SL inte haft uppsåt att väcka förargelse hos allmänheten. Syftet med musiken var att roa sig och sin omgivning. Enligt SL är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar frågan om en bilförare kan dömas för förargelseväckande beteende, när det inte är föraren som styr musiken i bilen. Därvid hänvisas till en dom från Mora tingsrätt där föraren frikändes, då det inte var han som spelade musiken. SL anser också att det från prejudikatsynpunkt finns skäl för Högsta domstolen att pröva om man kan göra sig skyldig till förargelseväckande beteende genom att spela musik i en bil före klockan 22 en fredagskväll i en stadskärna.

Grunder

Enligt 16 kap. 16 § brottsbalken döms den för förargelseväckande beteende som för oljud på allmän plats eller annars offentligen betar sig på ett sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten.

Av 23 kap. 4 § första stycket brottsbalken följer att ansvar som är föreskrivet för viss gärning ska ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd.

Petter Asp, Magnus Ulväng och Nils Jareborg uttalar att i 23 kap. 4 § brottsbalken skiljs mellan den som utfört gärningen och den som främjat gärningen. Det är här fråga om ”gärningsman” och ”medverkande” i strikt mening, och om ”formellt gärningsmannaskap”. Den som inte är gärningsman i denna mening är medverkande: han har främjat gärningen, men har inte direkt varit med varit med om att utföra den. Särskiljandet av gärningsmän från de som blott är medverkande kan enligt författarna inte göras på annat sätt än genom tolkning och tillämpning av de enskilda straffbestämmelserna, dvs. avgörande för vem som är gärningsman är vem (eller vilka) som kan sägas uppfylla rekvisiten i den enskilda straffbestämmelsen som är aktuell. Gärningsman är med andra ord den som gör något, som kan beskrivas med det eller de verb som straffbudet innehåller. Asp/Ulväng/Jareborg uttalar vidare att flera personer naturligtvis kan vara gärningsmän i strikt mening genom att parallellt (med eller utan samförstånd) uppfylla de krav som anges i en viss brottsbeskrivning (se Asp/Ulväng/Jareborg, Kriminalrättens grunder, 2 uppl., 2013, s. 432 ff., se även Ågren, Jack, Straffansvar, JUNO Version 11, 2013, s. 178. Ågren betonar att det inte ska hänvisas till 23 kap. 4 § brottsbalken om samtliga inblandade

döms som gärningsmän. I sådant fall hänvisas endast till den ifrågavarande straffbestämmelsen).

Min bedömning

Såväl tingsrätten som hovrätten har, efter att ha tagit del av vittnesförhören med de två poliser som hörts i målet, funnit styrkt att den höga musik som föranlett ingripandet kom från den bil som SL framförde. Domstolarna har vidare utifrån de nämnda förhörsuppgifterna bedömt att musiken, med beaktande av tidpunkten på dygnet och omständigheterna i övrigt, var så hög att den var ägnad att väcka förargelse hos allmänheten. Det ansågs således vara fråga om oljud i den mening som avses i bestämmelsen om förargelseväckande beteende. Enligt min mening saknas det skäl att ifrågasätta hovrättens dom i dessa avseenden.

SL invänder vidare att han visserligen fört bilen, men det var inte han utan bilens ägare som spelade musik. Eftersom han inte styrkt musiken i bilen anser han att han inte heller kan dömas för förargelseväckande beteende.

Som nämns ovan är den gärningsman som gör något, som kan beskrivas med det eller de verb som straffbudet innehåller. Enligt 16 kap. 16 § brottsbalken döms den för förargelseväckande beteende som "för oljud" på allmän plats.

Polismännen berättade att de befann sig i vart fall 100 meter ifrån bilen när de uppmärksammade musiken. De följde därefter efter bilen in mot Varbergs centrum. I samband med att bilen gjorde en vänstersväng fick den ena polisen ögonkontakt med SL varefter musiken stängdes av.

SL har således fört bilen under det att hög musik strömmade ut från den. Som förare hade SL rådighet över bilens färdväg och därmed över vilka omgivningar och personer som skulle drabbas av det förargelseväckande oljudet. Enligt min mening är det därför fullt naturligt att beskriva det som att han har fört oljud på allmän plats. Det spelar därvid in och för sig ingen roll om SL hade kontroll över musiken inne i bilen. SL har emellertid själv uppgett att han under det att han körde bilen haft möjlighet att sänka volymen och i övrigt kontrollera bilens musikanläggning. Han har således även på detta sätt haft rådighet över den höga musik som spelades i bilen.

Jag anser således att SL är att anse som gärningsman, han har objektivt sett gjort sig skyldig till förargelseväckande beteende.

Vidare anser jag i likhet med hovrätten att SL har begått gärningen med inriktsuppsåt. SL har insett att det varit fråga om hög musik och att denna måste ha varit störande för omgivningen. I sammanhanget kan noteras att musiken enligt de två poliser som hörts i målet utgjordes av en enda musikslinga.

Enligt åtalet har SL fört oljud genom att spela hög musik i bilen genom centrala Varberg. I förtydligande syfte vill jag anmärka att detta måste anses täcka att SL fört bilen från vilken det strömmade hög musik genom centrala Varberg. Det finns i vilket fall som helst inga tveksamheter om vad som läggs SL till last.

Sammanfattningsvis anser jag att SL har gjort sig skyldig till förargelseväckande beteende.

Processuella frågor

Frågan om prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en överprövning kan sålunda enligt motiven inte föranleda dispens på denna grund (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [JUNO version 93 publicerad 9 december 2022], kommentaren till 54 kap 10§).

Utvecklingscentrum har inom Åklagarmyndigheten ett särskilt ansvar för metodutveckling och rättsutveckling, vilket bl.a. innebär att de följer praxis, tar fram styrdokument och har olika typer av kontakter med åklagarna. Från Utvecklingscentrum har inhämtats att de inte vid sina kontakter med åklagarna eller på annat sätt har erfårit att tillämpningen av bestämmelsen om förargelseväckande beteende avseende hög musik eller annat oljud från bilar innebär några särskilda svårigheter för åklagarna eller domstolarna.

Utvecklingscentrum har vidare genomfört en sökning på JUNO avseende domar under 2021, 2022 och 2023 som avsett förargelseväckande beteende i liknande situationer som den i målet, dvs. där åtalet riktats mot den som fört en bil från vilken det under färd strömmat hög musik. Det bör nämnas att sökningen inte gör anspråk på att vara fullständig.

Vid sökningen har inte identifierats någon relevant hovrättsdom. Detta kan inte anses som förvånande eftersom det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en tingsrättsdom om förargelseväckande beteende. Däremot har det påträffats ett förhållandevis stort antal tingsrättsdomar. I de allra flesta av dessa domar har förarens ansvar för den höga musiken bedömts på motsvarande sätt som i den nu aktuella hovrättsdomen. Som ett urval av dessa kan följande domar redovisas.

Jönköpings tingsrätt, dom 2022-01-27 i mål B 5058-21

Jönköpings tingsrätt, dom 2022-10-17 i mål B 3581-22
Uppsala tingsrätt, dom 2022-11-24 i mål B 7990-22
Falu tingsrätt, dom 2022-10-28 i mål B 1777-22
Skellefteå tingsrätt, dom 2021-10-19 i mål B 819-21
Mora Tingsrätt, dom 211027 i mål B 1060-21
Mora Tingsrätt, dom 211117 i mål B 1089-21
Umeå tingsrätt, dom 221028 i mål B 2030-22
Umeå tingsrätt, dom 220505 i mål B 942-22
Umeå tingsrätt, dom 230104 i mål B 3455-22
Umeå tingsrätt, dom 230120 i mål B 3265-22
Värmlands tingsrätt, dom 210601 i mål B 1953-21
Värmlands tingsrätt, dom 221017 i mål B 4262-22

Två tingsrättsdomar har påträffats där åtalet ogillats då föraren inte ansetts ansvara för den höga musiken. I Mora tingsrätts dom 2021-12-21 i mål B 1411-21 hade föraren åtalats för att ha fört oljud tillsammans och i samförstånd med bilens ägare som också var den som hade styrt bilens ljudanläggning med sin mobiltelefon. Föraren ansågs inte ha medverkat till förargelseväckande beteende endast genom att köra bilen på sådant sätt att han tillsammans och i samråd med den medtilltalade kunde anses som gärningsman. Det andra avgörandet är Uppsala tingsrätts dom 2023-05-17 i mål B 3381-23. Här visade utredningen att föraren saknat möjlighet att kontrollera musiken från förarplatsen och att en passagerare styrt musiken från baksätet. Eftersom föraren saknat möjlighet att kontrollera musiken ansåg tingsrätten att hon inte kunde åläggas straffansvar för att ha underlåtit att stänga av den eller sänka ljudvolymen.

I SLs överklagande hänvisas till Mora tingsrätts dom 2022-02-17 i mål B 1647-21. I detta mål spelades hög musik från en parkerad bil. Vid polisingripandet befann sig den person som tidigare fört bilen utanför densamma. Det var enligt tingsrätten inte utrett vem som spelade musiken. Omständigheterna i det målet skiljer sig således på väsentliga punkter från hur det förhåller sig i det nu aktuella målet.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att underrättspraxis sammantaget får anses som så enhetlig att en prövning av det aktuella målet i Högsta domstolen inte skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd.

Katarina Johansson Welin

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Halmstad (AM-117493-22)